

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی

گروه مشاوره

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره گرایش شغلی

بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی (خودآگاهی، کشف و

طرح‌ریزی) بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی دانشجویان دانشگاه اصفهان

استادان راهنما:

دکتر محمدرضا عابدی

دکتر ایران باغبان

پژوهشگر:

شیما پاشا

شهریورماه ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقق موضوع این پایان‌نامه متعلق به دانشگاه اصفهان می‌باشد.

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه مشاوره

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره گرایش شغلی

خانم شیما پاشا

تحت عنوان

بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی (خودآگاهی، کشف و

طرح‌ریزی) بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی دانشجویان دانشگاه اصفهان

در تاریخ ۱۳۹۱/۰۶/۰۷ توسط هیات داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضاء

با مرتبه علمی دانشیار

دکتر محمدرضا عابدی

۱- استاد راهنمای پایان‌نامه

امضاء

با مرتبه علمی دانشیار

دکتر ایران باغبان

۲- استاد راهنمای پایان‌نامه

امضاء

با مرتبه علمی استادیار

دکتر عذرا اعتمادی

۳- استاد داور داخل گروه

امضاء

با مرتبه علمی استادیار

دکتر سالار فرامرزی

۴- استاد داور خارج از گروه

امضای مدیر گروه

تحت خالق هستی، خداوند عزوجل را سپاس گویم که هرگاه چیزی از او خواهم،

عطا کند و آن گاه که امیدی به او دارم، امیدم را ناامید نمی گرداند و در لحظه لحظه

زندگی ام، در سختی و ناملایمات، در شادی و لذت ها در کنارم خواهد بود.

تقدیم به

همسر عزیزم که آفتاب مهرش در آسمان دلم هرگز غروب نخواهد کرد و همراهی

صمیمانه اش در زندگی مایه می دلگرمی و پشتوانه می محکمی برای من است ...

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی (خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی) بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی دانشجویان دانشگاه اصفهان بود. روش پژوهش نیمه تجربی از نوع پیش‌آزمون، پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه اصفهان در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ بود. در این جامعه یک نمونه ۳۰ نفری به صورت نمونه در دسترس انتخاب شد که به صورت تصادفی ۱۵ نفر از آنها در گروه آزمایش و ۱۵ نفر آنها در گروه کنترل قرار گرفتند. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل آزمون خودآگاهی مسیر شغلی (کرمانی، ۱۳۹۰)، مقیاس خودپنداره تحصیلی (رینولدز، رامیرز، ماگرینا و آلن، ۱۹۸۰) و پرسشنامه رشد مسیر شغلی فرم کوتاه ویرایش استرالیا (کرید و پاتون، ۲۰۰۴) بود. داده‌های گردآوری شده از طریق آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی با روش تحلیل کوواریانس مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خودپنداره تحصیلی دانشجویان مؤثر بوده است. همچنین آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر بعد خودآگاهی رشد مسیر شغلی و ابعاد مکاشفه و طرح‌ریزی رشد مسیر شغلی دانشجویان نیز مؤثر بوده است.

کلیدواژه‌ها: مهارت‌های رشد مسیر شغلی، خودآگاهی، کشف، طرح‌ریزی، خودپنداره تحصیلی، رشد مسیر شغلی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات پژوهش
۱-۱-۱	مقدمه
۲-۱	بیان مسئله پژوهش
۳-۱	اهمیت و ضرورت پژوهش
۴-۱	کاربرد نتایج پژوهش
۵-۱	اهداف پژوهش
۵-۱-۱	هدف کلی
۵-۱-۲	اهداف فرعی
۶-۱	فرضیه‌های پژوهش
۶-۱-۱	فرضیه اصلی
۶-۱-۲	فرضیه‌های فرعی
۶-۱	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها
۷-۱-۱	مهارت‌های رشد مسیر شغلی (خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی)
۷-۱-۱-۱	خودآگاهی
۷-۱-۱-۲	کشف
۷-۱-۱-۳	طرح‌ریزی
۷-۱-۲	خودپنداره تحصیلی
۷-۱-۳	رشد مسیر شغلی
	فصل دوم: پیشینه پژوهش
۱۰	مقدمه
۱۱-۲	پیشینه نظری
۱۱-۲-۱	مهارت‌های رشد مسیر شغلی
۱۱-۲-۱-۱	خودآگاهی مسیر شغلی
۱۱-۲-۱-۱-۲	اهمیت و ضرورت خودآگاهی
۱۲-۲-۱-۱-۱	اصول خودآگاهی
۱۳-۲-۱-۱-۱	ابعاد خودآگاهی

صفحه	عنوان
۱۴	۱-۳-۱-۱-۱-۲ استعداد.....
۱۵	۱-۱-۳-۱-۱-۱-۲ انواع استعداد.....
۱۶	۲-۳-۱-۱-۱-۲ رغبت.....
۲۳	۱-۲-۳-۱-۱-۱-۲ چگونگی شکل‌گیری رغبتها.....
۲۳	۲-۲-۳-۱-۱-۱-۲ ویژگی رغبتها.....
۲۳	۳-۲-۳-۱-۱-۱-۲ ضرورت خودآگاهی نسبت به رغبت.....
۲۵	۳-۳-۱-۱-۱-۲ ارزش‌ها.....
۲۶	۱-۳-۳-۱-۱-۱-۲ ارزش‌های کاری.....
۲۷	۲-۳-۳-۱-۱-۱-۲ ارزش‌های آلپورت.....
۲۸	۴-۳-۱-۱-۱-۲ شخصیت.....
۳۲	۱-۴-۳-۱-۱-۱-۲ نظریه تیپ‌شناسی مایرز-بریگز.....
۳۲	۵-۳-۱-۱-۱-۲ خودآگاهی جسمانی.....
۳۲	۶-۳-۱-۱-۱-۲ اطلاعات مسیر شغلی.....
۳۳	۱-۶-۳-۱-۱-۱-۲ تعریف اطلاعات مسیر شغلی.....
۳۳	۲-۶-۳-۱-۱-۱-۲ اهمیت و نقش اطلاعات مسیر شغلی.....
۳۵	۳-۶-۳-۱-۱-۱-۲ اصول کسب اطلاعات مسیر شغلی.....
۳۵	۴-۶-۳-۱-۱-۱-۲ منابع و انواع اطلاعات مسیر شغلی.....
۳۶	۷-۳-۱-۱-۱-۲ مهارت‌های انتخاب شغل.....
۳۹	۸-۳-۱-۱-۱-۲ سطح پیشرفت.....
۳۹	۲-۱-۱-۲ کشف مسیر شغلی.....
۴۱	۱-۲-۱-۱-۲ کنجکاوی.....
۴۱	۱-۱-۲-۱-۱-۲ کنجکاوی و کشف مسیر شغلی.....
۴۳	۲-۲-۱-۱-۲ انواع مکاشفه مسیر شغلی.....
۴۴	۳-۱-۱-۲ طرح‌ریزی مسیر شغلی.....
۴۸	۲-۱-۲ خودپنداره تحصیلی.....
۴۸	۱-۲-۱-۲ مفهوم خودپنداره.....
۴۹	۲-۲-۱-۲ «خودپنداره و نظریه‌های مشاوره مسیر شغلی».....
۵۳	۳-۲-۱-۲ ساختار خودپنداره.....

صفحه	عنوان
۵۶	۴-۲-۱-۲ خودپنداره تحصیلی.....
۵۹	۵-۲-۱-۲ عوامل مؤثر بر خودپنداره تحصیلی.....
۶۰	۳-۱-۲ رشد مسیر شغلی.....
۶۱	۱-۳-۱-۲ مفهوم رشد مسیر شغلی.....
۶۳	۲-۳-۱-۲ ابعاد مسیر شغلی.....
۶۳	۳-۳-۱-۲ نظریه‌های رشد مسیر شغلی.....
۶۴	۱-۳-۳-۱-۲ نظریه‌های خصیصه- تیپ.....
۶۴	۱-۱-۳-۳-۱-۲ نظریه خصیصه- عامل پارسونز.....
۶۷	۲-۱-۳-۳-۱-۲ نظریه رنگ‌های واقعی لوری.....
۷۱	۳-۱-۳-۳-۱-۲ نظریه سازگاری کاری دیویس و لاف کوئیست.....
۷۴	۴-۱-۳-۳-۱-۲ نظریه تیپ‌شناسی هالند.....
۷۷	۵-۱-۳-۳-۱-۲ نظریه تیپ‌شناسی مایرز- بریگز.....
۷۸	۶-۱-۳-۳-۱-۲ نظریه تیپ‌شناسی تریسی و راندز.....
۸۲	۲-۳-۳-۱-۲ نظریه‌های گستره زندگی.....
۸۲	۱-۲-۳-۳-۱-۲ نظریه محدودیت و سازش گات‌فردسون.....
۸۶	۲-۲-۳-۳-۱-۲ نظریه گستره زندگی سوپر.....
۹۳	۳-۲-۳-۳-۱-۲ نظریه رشدی گینزبرگ.....
۹۶	۳-۱-۳-۱-۲ نظریه‌های با تمرکز خاص.....
۹۶	۱-۳-۱-۳-۱-۲ نظریه سازه‌مندی مسیر شغلی ساویکاس.....
۱۰۱	۴-۳-۱-۲ عوامل مؤثر بر رشد مسیر شغلی.....
۱۰۷	۲-۲ پیشینه پژوهشی.....
۱۰۷	۱-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با مهارت‌های رشد مسیر شغلی.....
۱۰۷	۱-۱-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با ابعاد خودآگاهی.....
۱۰۸	۲-۱-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با رغبت.....
۱۱۲	۳-۱-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با ارزش‌ها.....
۱۱۳	۴-۱-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با شخصیت.....
۱۱۴	۵-۱-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با استعداد.....
۱۱۵	۲-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با مکاشفه مسیر شغلی.....

عنوان	صفحه
۳-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با طرح‌ریزی مسیر شغلی.....	۱۱۹
۴-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با خودپنداره تحصیلی.....	۱۲۰
۵-۲-۲ پژوهش‌های مرتبط با رشد مسیر شغلی.....	۱۲۹
خلاصه فصل.....	۱۳۳
فصل سوم: روش پژوهش	
۱-۳ روش پژوهش.....	۱۳۴
۲-۳ جامعه آماری.....	۱۳۵
۳-۳ نمونه و روش نمونه‌گیری.....	۱۳۵
۴-۳ ابزار پژوهش.....	۱۳۵
۱-۴-۳ مقیاس خودپنداره تحصیلی دانشجویان.....	۱۳۵
۱-۱-۴-۳ روایی مقیاس خودپنداره تحصیلی.....	۱۳۶
۲-۱-۴-۳ پایایی مقیاس خودپنداره تحصیلی.....	۱۳۹
۲-۴-۳ پرسشنامه رشد مسیر شغلی دانشجویان.....	۱۳۹
۵-۳ شیوه اجرا.....	۱۴۱
۶-۳ روش‌های آماری تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۱۴۲
فصل چهارم: نتایج پژوهش	
مقدمه.....	۱۴۳
۱-۴ آمار توصیفی.....	۱۴۴
۲-۴ پیش فرض‌های آماری.....	۱۵۰
۱-۲-۴ پیش فرض نرمال بودن توزیع نمرات.....	۱۵۱
۲-۲-۴ پیش فرض تساوی واریانس‌ها.....	۱۵۳
۳-۴ آمار استنباطی.....	۱۵۴
فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری	
مقدمه.....	۱۶۶
۱-۵ خلاصه طرح و نتایج پژوهش.....	۱۶۶
۲-۵ بحث در مورد یافته‌ها.....	۱۶۷
۳-۵ اعتبار پژوهش.....	۱۷۴
۴-۵ محدودیت‌های پژوهش.....	۱۷۴

عنوان	صفحه
۵-۵ پیشنهادهای پژوهش	۱۷۵
۱-۵-۵ پیشنهادهای پژوهشی	۱۷۵
۲-۵-۵ پیشنهادات کاربردی	۱۷۶
پیوست ۱: پرسشنامه رشد مسیر شغلی دانشجویان (بعد خودآگاهی)	۱۷۷
پیوست ۲: پرسشنامه رشد مسیر شغلی دانشجویان (بعد کشف و طرح ریزی)	۱۸۰
پیوست ۳: مقیاس خودپنداره تحصیلی دانشجویان	۱۸۶
پیوست ۴: فرمت جلسات	۱۸۸
منابع و مآخذ	۱۹۰

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل (۱-۲): عوامل تشکیل‌دهنده خودپنداره.....	۵۲
شکل (۲-۲): مدل خودپنداره چندبعدی سلسله مراتبی شاولسون.....	۵۵
شکل (۳-۲): مدل فرایند سازگاری کاری در نظریه دیویس و لاف کوئیست (۱۹۹۱).....	۷۳
شکل (۴-۲): شش تیپ شخصیتی هالند.....	۷۵
شکل (۵-۲): پیوستاری بودن چهار کارکرد روان‌شناختی در نظریه مایرز-بریگز.....	۷۸
شکل (۶-۲): مدل ۸ تیپ شخصیت‌تریسی و راندز (تریسی، ۲۰۰۲).....	۷۹
شکل (۷-۲): مدل کروی تیپ‌های شخصیتی با «پرستیز بالا» (برگرفته از تریسی، ۲۰۰۲).....	۸۰
شکل (۸-۲): مدل کروی تیپ‌های شخصیتی با پرستیز پایین (برگرفته از تریسی، ۲۰۰۲).....	۸۱
شکل (۹-۲): مراحل رشد مسیر انتخاب شغل در نظریه سوپر.....	۸۹
شکل (۱۰-۲): رابطه نقش‌های زندگی، مراحل رشدی و سنین مختلف بر اساس نظر سوپر.....	۹۱
شکل (۱۱-۲): تأثیر عوامل مختلف بر شکل‌گیری مسیر شغلی در نظریه سوپر.....	۹۲
شکل (۱-۴): میانگین‌های تعدیل شده نمرات پس‌آزمون خودپنداره تحصیلی در دو گروه آزمایش و کنترل.....	۱۵۵
شکل (۲-۴): میانگین‌های تعدیل شده نمرات پس‌آزمون خودآگاهی مسیر شغلی در دو گروه آزمایش و کنترل.....	۱۵۵
شکل (۳-۴): میانگین‌های تعدیل شده نمرات پس‌آزمون رشد مسیر شغلی در دو گروه آزمایش و کنترل.....	۱۵۶

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول (۱-۲): ویژگی‌های شخصیتی افراد برون‌گرا- درون‌گرا.....	۲۹
جدول (۲-۲): ویژگی‌های شخصیتی افراد عقلانی- احساسی.....	۲۹
جدول (۳-۲): ویژگی‌های شخصیتی افراد حسی- شهودی.....	۳۰
جدول (۴-۲): ویژگی‌های شخصیتی افراد با ساختار- بدون ساختار.....	۳۰
جدول (۵-۲): توصیف هر یک از تیپ‌های شانزده‌گانه در نظریه مایرز- بریگز.....	۳۲
جدول (۱-۳): دیاگرام طرح تحقیق.....	۱۳۴
جدول (۲-۳): همبستگی نمره کل مقیاس خودپنداره تحصیلی با معدل و نمره عزت نفس روزنبرگ دانشجویان.....	۱۳۷
جدول (۳-۳): همبستگی حیطة نمره و تلاش با نمره کل سوالات.....	۱۳۷
جدول (۴-۳): همبستگی حیطة عادات مطالعه/ خودادراکی سازمان‌یافته با نمره کل سوالات.....	۱۳۷
جدول (۵-۳): همبستگی حیطة ارزیابی همسالان با نمره کل سوالات.....	۱۳۸
جدول (۶-۳): همبستگی حیطة اعتماد به نفس در تحصیل با نمره کل سوالات.....	۱۳۸
جدول (۷-۳): همبستگی حیطة خشنودی و رضایت از دانشگاه با نمره کل سوالات.....	۱۳۸
جدول (۸-۳): همبستگی حیطة شک داشتن به توانایی‌های خود با نمره کل سوالات.....	۱۳۸
جدول (۹-۳): همبستگی حیطة خودارزیابی با معیارهای بیرونی با نمره کل سوالات.....	۱۳۸
جدول (۱۰-۳): آلفای کرونباخ هر حیطة.....	۱۳۹
جدول (۱۱-۳): فرمت کلی جلسات.....	۱۴۲
جدول (۱-۴): مقایسه‌ی میانگین و انحراف معیار نمرات خودپنداره تحصیلی دو گروه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون.....	۱۴۴
جدول (۲-۴): مقایسه‌ی میانگین و انحراف معیار نمرات خودآگاهی مسیر شغلی دو گروه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون.....	۱۴۴
جدول (۳-۴): مقایسه‌ی میانگین و انحراف معیار نمره کل رشد مسیر شغلی دو گروه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون.....	۱۴۵
جدول (۴-۴): مقایسه‌ی میانگین و انحراف معیار نمرات خرده‌مقیاس‌های خودپنداره در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون.....	۱۴۵
جدول (۵-۴): مقایسه‌ی میانگین و انحراف معیار نمرات خرده‌مقیاس‌های رشد مسیر شغلی و دو مقیاس ترکیبی در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون.....	۱۴۸

- جدول (۴-۶): ضریب همبستگی ویژگی جنسیت با خودپنداره تحصیلی، خودآگاهی مسیر شغلی، رشد مسیر شغلی ۱۵۰
- جدول (۴-۷): نتایج آزمون شاپیرو-ویلک در مورد نرمال بودن توزیع متغیرهای خودپنداره تحصیلی، خودآگاهی مسیر شغلی، رشد مسیر شغلی و خردهمقیاس‌های آنها در دو گروه آزمایش و کنترل ۱۵۱
- جدول (۴-۸): نتایج آزمون لوین در مورد پیش فرض تساوی واریانس‌های دو گروه ۱۵۳
- جدول (۴-۹): نتایج تحلیل مانکوا *Mancova* در رابطه با تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خودپنداره تحصیلی، خودآگاهی مسیر شغلی و رشد مسیر شغلی در دو گروه کنترل و آزمایش ۱۵۴
- جدول (۴-۱۰): نتایج آزمون لوین در مورد پیش فرض تساوی واریانس‌های دو گروه با توجه به جنسیت ۱۵۶
- جدول (۴-۱۱): نتایج تحلیل مانکوا *Mancova* خردهمقیاس‌های خودپنداره تحصیلی با توجه به جنسیت ۱۵۷
- جدول (۴-۱۲): نتایج آزمون لوین در مورد پیش فرض تساوی واریانس‌های دو گروه با توجه به جنسیت ۱۶۰
- جدول (۴-۱۳): نتایج تحلیل مانکوا *Mancova* در رابطه با تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خودآگاهی مسیر شغلی در دو گروه کنترل و آزمایش با توجه به جنسیت ۱۶۰
- جدول (۴-۱۴): نتایج آزمون لوین در مورد پیش فرض تساوی واریانس‌های دو گروه با توجه به جنسیت ۱۶۱
- جدول (۴-۱۵): نتایج تحلیل مانکوا *Mancova* در رابطه با تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خردهمقیاس‌های رشد مسیر شغلی در دو گروه کنترل و آزمایش با توجه به جنسیت ۱۶۲
- جدول (۴-۱۶): نتایج آزمون لوین در مورد پیش فرض تساوی واریانس‌های دو گروه ۱۶۴
- جدول (۴-۱۷): نتایج تحلیل مانکوا *Mancova* در رابطه با تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر مقیاس‌های ترکیبی رشد مسیر شغلی در دو گروه کنترل و آزمایش با توجه به جنسیت ۱۶۴

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

یکی از دغدغه‌های اصلی دانش‌آموزان و دانشجویان در عصر حاضر این است که آینده شغلی آنها چه می‌شود؟ آیا ادامه تحصیل برای آنها بهتر است یا اشتغال؟ در چه رشته‌ای باید تحصیل کنند؟ چه شغلی مناسب آنهاست؟ از چه زمانی باید رشته تحصیلی یا شغل خود را انتخاب کنند؟ برای انتخاب رشته تحصیلی و شغل مورد نظر باید به چه فاکتورهایی توجه نمایند و... پاسخ به این قبیل سوالات بیانگر مسیر شغلی دانش‌آموزان و دانشجویان است. در این میان، یکی از رسالت‌های مشاوره مسیر شغلی این است که به افراد کمک کند تا با رسیدن به تصویری یکپارچه و باکفایت از خود، دنیای کار و تطابق میان آنها به این قبیل سوالات پاسخ دهند و در نهایت به انتخاب‌های صحیح و واقع‌بینانه در زندگی دست یابند. به عبارت دیگر در مشاوره مسیر شغلی به فرد کمک می‌شود تا در زندگی خود به خودآگاهی^۱ نائل گردد، توانایی‌ها و استعدادهای خود را با دنیای واقعی و فرصت‌های موجود بر سر راه خود مقایسه و جایگاه واقعی خود را کشف^۲ کند و برای رسیدن به آن جایگاه طرح‌ریزی^۳ نماید. از این رو، مسیر شغلی را مسیر زندگی تعبیر می‌کنند و به مسیری که هر فرد در خلال زندگی خود از بدو تولد تا پایان عمر طی می‌کند، اشاره دارد. یکی از مهم‌ترین اهداف راهنمایی و مشاوره تحصیلی -

1- awareness

2- exploration

3- planning

شغلی، افزایش مهارت‌ها و صلاحیت‌های فرد در خصوص خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی است که از آنها تحت عنوان «مهارت‌های رشد مسیر شغلی» یاد می‌شود. از طرف دیگر، شناخت عواملی که بر مسیر شغلی افراد تأثیر می‌گذارد، نیز حائز اهمیت است که می‌توان به «خودپنداره»^۱ به عنوان یکی از این عوامل اشاره کرد. مسیر انتخاب شغل به خودپنداره فرد بستگی دارد. خودپنداره به تصور و برداشت فرد از خود دلالت دارد. چنانچه کسی دارای خودپنداره بالا باشد، مراحل انتخاب شغلی او کیفیت بهتری داشته و پربارتر خواهد بود.

بر اساس نظریه‌های مشاوره مسیر شغلی هرچند افراد سریع‌تر درگیر مهارت‌های مسیر شغلی یعنی خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی شوند و هرچه که خودپنداره بالاتر و واقع‌بینانه‌تری داشته باشند، سریع‌تر می‌توانند در مسیر شغلی و زندگی خود حرکت کرده و بر موانع پیش روی خود غلبه نمایند.

۱-۲ بیان مسئله پژوهش

انسان از زمانی که چشم به جهان می‌گشاید از لحظه تولد تا مرگ در حال رشد و تکامل است و مراحل رشدی مختلفی را پشت سر می‌گذارد. یکی از ابعاد رشد آدمی، مسیر شغلی است که به فرایندی مداوم و تکاملی که در گستره زندگی افراد از لحظه تولد تا مرگ به موازات رشد انسان رخ می‌دهد، اطلاق می‌شود. از این رو رشد مسیر شغلی را نمی‌توان یک اتفاق مقطعی در نظر گرفت، بلکه فرایندی در طول زندگی است که فرد از ابتدای کودکی تا پایان بزرگسالی طی می‌کند (ساویکاس^۲، ۲۰۰۲؛ هارتونگ، پورفلی و وندراسک^۳، ۲۰۰۵).

یکی از عوامل تأثیرگذار مهم بر رشد مسیر شغلی افراد «خودپنداره» می‌باشد. خودپنداره نظام ادراکی آگاهانه فرد است که با اعتقادات، ارزش‌ها، رغبت‌ها و استعداد و توانایی‌های انسان ارتباط دارد و در همه زمینه‌ها و فعالیت‌های هدفمند آدمی از جمله «انتخاب شغل» دخالت دارد. به عبارت دیگر، «خودپنداره» تصویری است که هر فرد درباره خود و توانایی‌های خویش در هر موقعیت و شرایطی دارد که در سایه رشد جسمی-روانی، همانندسازی با بزرگسالان، دیدن کارهای مختلف، بررسی محیط پیرامون و تجربیات زندگی رشد می‌کند. از این رو عوامل درونی همانند نگرش‌ها، ارزش‌ها و شخصیت و هم شرایط بیرونی همچون تعامل با افراد دیگر، تعیین‌کننده‌های مهمی برای رشد خودپنداره می‌باشند (زونکر^۴، ۲۰۰۶). علی‌رغم اینکه در گذشته خودپنداره را به عنوان یک ساختار واحد و تک‌بعدی می‌دانستند. بررسی‌های اخیر نشان می‌دهد که این مفهوم دارای ساختار

1- self- concept

2- Savickas

3- Hartung, Profeli & Vondracek

4- Zinker

چندبعدی بوده و اجزای مستقلی دارد (لوپز و کارمن^۱، ۲۰۰۱) که ابعاد آن عبارتند از: خودپنداره جسمانی، اجتماعی، فرهنگی، تحصیلی، حرفه‌ای و...

همان‌طور که اشاره گردید یکی از ابعاد خودپنداره، خودپنداره تحصیلی است که یکی از متغیرهای مورد پژوهش در تحقیق حاضر است و به برداشت فرد از خود در رابطه با یادگیری، اینکه چگونه یاد می‌گیریم و چگونه در درس عمل می‌کنیم اشاره دارد (مارش، کارن و دبوس^۲، ۱۹۹۱).

حال این سوال مطرح می‌شود که چگونه می‌توان به خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی افراد کمک کرد. یکی از مهم‌ترین اهداف راهنمایی و مشاوره مسیر شغلی، افزایش مهارت‌ها و صلاحیت‌های فرد در خصوص خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی است که از این مهارت‌ها تحت عنوان مهارت‌های رشد مسیر شغلی یاد می‌شود. بر اساس نظریه‌های مشاوره مسیر شغلی هرچه افراد سریع‌تر درگیر مهارت‌های مسیر شغلی یعنی خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی شوند سریع‌تر می‌توانند در مسیر شغلی و زندگی خود حرکت کنند و بر موانع پیش رو غلبه نمایند. خودآگاهی مسیر شغلی به معنای شناختی است که افراد از خود در نقش‌های مختلف شغلی دارند. مهارت کشف به پیگیری و کسب اطلاعات شغلی برای بهبود انتخاب و افزایش میزان دقت در انتخاب در طول زندگی مربوط است و طرح‌ریزی، روشی برای بیان اهداف، شناسایی راه‌حل‌های مختلف و تصمیم‌گیری در شرایط لازم است (سمیعی و همکاران، ۱۳۹۰). به عبارت دیگر در مشاوره مسیر شغلی به فرد کمک می‌شود تا در زندگی به خودآگاهی نائل شود، توانایی‌ها و استعدادهای خود را با دنیای واقعی و فرصت‌های موجود بر سر راه خود مقایسه و جایگاه واقعی خود را کشف کند و برای رسیدن به آن جایگاه طرح‌ریزی نماید. از این‌رو تحقیق حاضر تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی (خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی) را بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی در جامعه دانشجویان دانشگاه اصفهان مورد بررسی قرار می‌دهد.

۱-۳ اهمیت و ضرورت پژوهش

بازنگری بر پیشینه نظری و پژوهشی نشان می‌دهد که رشد مسیر شغلی یکی از سازه‌های بسیار مهم در حیطه مشاوره مسیر شغلی است. مسیر شغلی افراد در گستره زندگی آنها یعنی از تولد تا مرگ رشد می‌یابد. از این‌رو رشد مسیر شغلی را نمی‌توان یک اتفاق مقطعی در نظر گرفت، بلکه فرایندی است که در طول زندگی افراد از لحظه تولد تا مرگ ادامه دارد. هم‌چنین «خودپنداره» یکی از عوامل تعیین‌کننده در مسیر زندگی افراد است، به گونه‌ای که در همه زمینه‌ها و فعالیت‌های هدفمند آدمی از جمله انتخاب شغل دخالت دارد. یکی از ابعاد

1- Lopez & Karmen

2- Marsh, Carven & Debus

خودپنداره، خودپنداره تحصیلی است که بر زندگی تحصیلی- شغلی فرد اعم از موفقیت و پیشرفت تحصیلی، انتخاب شغل و... اثرگذار است. از این رو یکی از اهداف راهنمایی و مشاوره مسیر شغلی، افزایش مهارت‌های فرد در خصوص خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی است که از آنها تحت عنوان مهارت‌های رشد مسیر شغلی یاد می‌شود. نظریه‌های مشاوره مسیر شغلی بر این باورند که هرچه افراد سریع‌تر درگیر مهارت‌های مسیر شغلی (خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی) شوند، سریع‌تر می‌توانند در مسیر زندگی خود حرکت کنند. از این رو انتظار می‌رود یادگیری مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی افراد اثرگذار باشد که تحقیق حاضر اثربخشی آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی را بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی در جامعه دانشجویان دانشگاه اصفهان مورد بررسی قرار می‌دهد که نتایج آن می‌تواند در موارد زیر مورد استفاده قرار گیرد:

- ۱) تدوین و تنظیم برنامه آموزشی در دانشگاه‌ها در راستای آموزش و رشد مهارت‌های مسیر شغلی به عنوان بخشی از واحدهای درسی دانشجویان
- ۲) استفاده از این طرح در مراکز مشاوره، جهت بهبود خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی افراد به منظور کمک به تصمیم‌گیری‌های صحیح‌تر و واقع‌بینانه‌تر در زندگی فرد
- ۳) استفاده از این طرح برای کمک به دانشجویان به منظور انتخاب شغل صحیح‌تر و واقع‌بینانه‌تر
- ۴) استفاده از این طرح در نظام آموزش و پرورش و تشکیل کارگاه‌های آموزشی جهت ارتقای مهارت‌های رشد مسیر شغلی دانش‌آموزان
- ۵) کاربرد آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی در دانشگاه‌ها
- ۶) با توجه به اینکه در این زمینه تقریباً مطالعه قابل توجهی در ایران صورت نگرفته است، این پژوهش می‌تواند راه‌گشای پژوهش‌های آتی در این مقوله باشد

۴-۱ کاربرد نتایج پژوهش

الف) مشاوره تحصیلی

۱) جهت هدایت تحصیلی

۲) جهت پیشگیری از آسیب‌شناسی مربوط به سازگاری فرد با زمینه تحصیلی

۳) جهت اطلاع‌رسانی مسئولان مدارس و دانشگاه‌ها بالخصوص مشاوران در خصوص شناسایی عوامل موثر بر

انتخاب رشته و انتخاب شغل

ب) مشاوره شغلی

۱) جهت سنجش اثربخشی مداخلات آموزشی در راستای رشد شغلی

۲) جهت راهنمایی مسئولان مدارس، دانشگاه‌ها و مشاوران در جهت‌بخشی مسیر شغلی دانش‌آموزان و

دانشجویان

۳) جهت کمک به دانشجویان در خصوص انتخاب شغل مناسب

۱-۵ اهداف پژوهش

۱-۵-۱ هدف کلی

- تعیین اثربخشی آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی دانشجویان

دانشگاه اصفهان

۱-۵-۲ اهداف فرعی

۱) تعیین اثربخشی آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر ابعاد خودپنداره تحصیلی (نمره و تلاش، عادات

مطالعه/ خودادراکی سازمان‌یافته، ارزیابی همسالان از توانایی تحصیلی، اعتماد به نفس در تحصیل، خشنودی و

رضایت از دانشگاه، شک داشتن به توانایی خود و خودارزیابی با معیارهای بیرونی) دانشجویان با توجه به جنسیت

آنان

۲) تعیین اثربخشی آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر بعد خودآگاهی مسیر شغلی دانشجویان با توجه به

جنسیت آنان

۳) تعیین اثربخشی آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خرده‌مقیاس‌های رشد مسیر شغلی دانشجویان با

توجه به جنسیت آنان

۴) تعیین اثربخشی آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر مقیاس‌های ترکیبی رشد مسیر شغلی (دانش مسیر

شغلی و نگرش مسیر شغلی) دانشجویان با توجه به جنسیت آنان